

KAREL MARČIČ GENERAL-POTPUKOVNIK U PENZIJI — UZ OSAMDESET GODIŠNJICU ŽIVOTA —

Karel Marčić je rođen 1891. godine u Litiji, nedaleko Ljubljane. U rodnom mjestu završio je četiri razreda srednje škole, a nakon toga nastavlja vojno obrazovanje u kadetskoj školi u Beču, koje završava 1912. godine. Kao mlad oficir, bio je dodijeljen. 8. streljačkom puku u Pragu, gdje ga je, 1914. godine, zatekao prvi svjetski rat.

Učestvovao je u ratnim operacijama, najprije na Drini prema Srbiji, a zatim na Karpatima prema Rusiji, uvijek u puku koji je bio sastavljen od pripadnika slavenskih naroda, uglavnom Čeha. Opće je poznata činjenica, da su te jedinice, sastavljene od pripadnika slavenskih naroda koji su bili pod vlašću bivše Austro-ugarske monarhije, bile veliki problem za austrougarsku komandu, a velika pomoć i podrška okupiranim krajevima predratne Srbije i Crne Gore. Ratnu karijeru u prvom svjetskom ratu završava kao talijanski zarobljenik i dezertar, koga talijanski vojni sud oslobađa krivice. Tako mu se pružila prilika da stupi u Češku legiju, koja se formirala u malom mjestancu Otaimo, na jugu Italije, angažirajući se u borbi protiv Austro-ugarske vojne sile. Polovinom 1919. godine, Češka legija upućena je iz Italije u Prag. Došavši u Ljubljanu, stupa kao dobrovoljac za sjevernu granicu slovenačke Koruške. Nakon toga, kao Slovenac, zatražio je da bude stavljen na raspoloženje bivšoj jugoslovenskoj vojsci, gdje počinje karijeru, novembra 1919. godine, u generalštabu bivše JV, odakle je po svojoj molbi prešao u Vojnogeografski institut u Beogradu. U toj ustanovi proveo je od 1919. do 1938. godine, kao geo-

detski oficir, kad je po svojoj želji i po savjetu pretpostavljenih — otišao u penziju, kao mladi pukovnik. Njegova želja i savjet pretpostavljenih bile su nužna posljedica naprednih shvatanja i djelovanja pukovnika Marčića, što nije bilo po volji ondašnjim vlastodršcima, a prigovori na prestupe nisu bili toliko izraženi da se je na osnovu njih mogao pokrenuti neki zvanični postupak.

Drugi svjetski rat dočekaao je penzionirani pukovnik Marčić u blizini Dubrovnika na otoku Koločepu. Već tada Marčić započinje akciju u vidu razgovora sa mještanima i ribarima, od kojih je, kasnije, otišlo više u partizane. Taj njegov rad ne ostaje nezapažen, pa po savjetu katoličkog sveštenika dr Bučića, u krajnje kritičnoj situaciji, napušta otok Koločep i odlazi preko Rijeke u Ljubljani. U Ljubljani se povezuje sa nekoliko viših oficira bivše jugoslavenske vojske i bez dvoumljenja se izjašnjava za narodno-oslobodilački pokret. Zapažen od rukovodilaca Komunističke partije Slavonije, dobiva zaduženje da nastoji da što više oficira i podoficira bivše jugoslavenske vojske priđe narodno-oslobodilačkom pokretu (Osvobodilna fronta), što mu kao oficiru od velikog povjerenja i ugleda polazi za rukom.

Ta njegova djelatnost nije mogla ostati neprimjećena, pa dospjeva u zatvor talijanskih okupacionih vlasti, koje ga uslovno oslobađaju.

Odmah po izlasku iz zatvora, osječajući se nesigurnim u okupiranoj Ljubljani, odlazi u partizane (krajem 1941. godine), gdje biva dodijeljen u Glavni štab narodnooslobodilačke vojske (GŠNOV) i partizanskih odreda (PO). U toku narodnooslobodilačkog rata vršio je razne dužnosti, od službe topografa do operativnog oficira divizije (18. divizija GŠNOV). Tu ostaje sve do decembra 1944. godine, kada je upućen u Vrhovni štab NOV Jugoslavije, gdje mu je povjerena organizacija geodetske službe. Poslije oslobođenja Beograda — preko Italije i Crne Gore — prebačen je avionski u Beograd, gdje mu je od Vrhovne komande NOV Jugoslavije, naredbom vrhovnog kombinata — druga maršala Tita, povjeren zadatak da obnovi i osposobi Vojnogeografski institut u Beogradu za njegove redovne zadatke.

Taj period životnog puta i rada, u Vojnogeografskom institutu JNA, tada već generala JNA Karela Marčića, koji traje od 1944. do 1953. godine, može se smatrati najplodonosnijim, zapravo »zlatnim vremenom« generala Marčića.

KAREL MARČIČ
generalpotpukovnik

General Marčić je u to doba zreli, jaki i posebno energični pedesetogodišnjak, vojnik po osnovnom vaspitanju, geodetski stručnjak po stručnom obrazovanju i praktičnim radovima, napredan čovjek po shvaćanju svega onoga što se oko nas zbiva, organizirani član Komunističke partije i posebno dobar poznavalac ljudi. Strog ali pravedan, kako prema sebi tako i prema drugima — mlađim i starijim od sebe. Zbog svoje otvorenosti, srdačnosti i nesebičnosti, okružen je velikim brojem poštovalaca i prijatelja.

Eto, takav čovjek, još u toku ratnih operacija dolazi na čelo najveće vojne geodetske ustanove, koja je već u predratnom periodu Jugoslavije, pa čak i u doba predratne Srbije, uživala visoki stručni i naučni ugled.

U decembru 1944. godine, to je ustanova koju predstavljaju gole zidini demolirane i poluspaljene zgrade, na jednom od najljepših mjesta u Beogradu, na utoku Save u Dunav. Danas je u toj zgradi Vojni muzej.

U tu porušenu zgradu prikuplja general Marčić sve one koji su bili zaposleni u Vojnogeografskom institutu, prije početka rata, i ostale stručnjake koji su u to doba bili vojna lica, a mogli su pomoći na obnovi Vojnogeografskog instituta. Za najkraće vrijeme osposobljena je zgrada za rad i to isključivo radom svih službenika, bez obzira na njihovu profesionalnu i stručnu sposobnost.

Veličina generala Marčića, u tim danima, ogleda se u njegovoj sugestivnoj moći i načinu prilaznja ljudima, tako da je svima bilo normalno da jedan viši oficir radi i na težim fizičkim radovima.

U isto vrijeme radi se na prikupljanju najosnovnijih materijala (tuš, boje, papir), geodetskog pribora, instrumenata, štamparskih mašina itd.

Samo jedan opće obljubljen čovjek mogao je, u to doba, dok su još trajale ratne operacije, pobuditi toliki interes i zalaganje u svih svojih saradnika, tako da se je naša armija, već u mjesecu januaru 1945. godine, na Sremskom frontu, počela snabdijevati kartama iz Vojnogeografskog instituta. Bile su to primitivne kopije u jednoj (smeđoj) boji karata koje su se skupljale na razne načine u svim tada oslobođenim krajevima naše zemlje.

Tek danas, kad nas od toga doba dijeli vremenski period od skoro 30 godina, možemo da ocijenimo šta je tada postigao general Marčić.

Stvoriti od neorijentiranih, ali dobronamjernih, oficira i službenika izvanrednih stručnih kvaliteta, oduševljene pregaoce u stvaranju jedne nove društvene zajednice, na sasvim novim i za obične ljude neshvatljivim koncepcijama, eto to, to je bila i ostala velika zasluga generala Marčića. Bez njegova učešća u formiranju i čuvanju svakog pojedinog, ali ispravnog stručnjaka ova bi zajednica već tada dobila samo pedesetak penzionera, a ovako su se sposobnosti tih ljudi — pod vodstvom generala Marčića — iskoristile i to na najbolji način.

General Marčić je znao da pred ostali svijet na mirovnim konferencijama, moramo izaći s našim kartama. Trebalo je pokazati čitavom svijetu organizacione sposobnosti naše zemlje i armije, a i odgovorni političari mogli su samo na osnovi karata pripremiti prijedloge i zahtjeve u pogledu graničnih linija naše nove društvene zajednice.

Naši politički ljudi nisu mogli ni zamisliti kolike su poteškoće imali srtnučnjaci Vojnogeografskog instituta, da im — preko noći — prikažu jednu novu varijantu granične linije između naše zemlje i susjedne Italije, pa makar samo i za relativno malo područje kao što je Trst i okolica.

U normalnim uslovima, to je vrlo jednostavan zadatak. Ali u onim uslovima, u toku 1945. i 1946. godine, kada su se štamparske boje pripremale na najobičniji način, u kućnoj radinosti, kad se je štampalo na iskrpljenim strojevima, to su bili poduhvati koji bi se mogli mjeriti podvizima naših boraca u bitkama za oslobođenje zemlje.

U rano proljeće 1945. godine, dakle — još za vrijeme ratnih operacija, počinje sa radom Topografsko učilište, gdje su prvi pitomci većinom iz redova narodno-oslobodilačke vojske. Nakon dvije godine imali smo već nove starješine, školovane u oslobođenoj Jugoslaviji.

Oslobođenjem čitave zemlje i prestankom rata počinje novo razdoblje u obnovi, organizaciji i unapređenju uslova u radu Vojnogeografskom institutu. U tome periodu — od 1945. do 1953. godine, Geografski institut — na čelu sa generalom Marčićem — postaje stručna i naučna ustanova s odgovarajućim odjeljenjima i sekcijama, sposobna za sve vrste poslova geodetske struke, i to ne samo za vojne potrebe.

Jasno je da je general Marčić sve to mogao postići uz puno zalaganje svojih saradnika, svojih starih drugova, već iz rane mladosti. Kako su to već — uglavnom — pokojnici, neka ovo par riječi bude izraz dužnog poštovanja i zahvalnosti za njihov požrtvovani rad u Vojnogeografskom institutu. Tu u prvom redu spominjemo: pukovnike Bosanac ing Dušana, Nemček Vitomira, Premrov Vilibalda, Zupca Dimitrija, a od živih pukovke u penziji Josić Branka i Manzalović Dušana.

Godine 1953. general Marčić odlazi u penziju, napušta Vojnogeografski institut u stanju i uslovima, koji mogu da posluže kao uzor većim i bogatijim društvenim zajednicama, nego što je naša.

Od stručnih publikacija generala Marčića geodetskoj struci treba spomenuti njegove radove na izradi i dopuni postojećih tablica za neke faktore, koji se pojavljuju u preračunavanju geografskih u Gauss-Krügerove koordinate, i to za područje naše države.

U to doba (1927. godine), to je bio veliki doprinos i poduhvat na području geodetske djelatnosti, u kojem su nam tada pomagali inostrani naučni radnici.

Za vrijeme svojeg rada u Glavnom štabu narodnooslobodilačke vojske Slavonije napisao je priručnik »Čitanje karata«, koji je dugo vremena služio za obuku i primjenu, za vojne i civilne potrebe.

Eto, letimičnog prikaza životnog puta jednog uzornog vojnika, odličnog stručnjaka, naprednog političkog radnika, dobrog druga i uzornog starješine — jednom riječju — jednog čovjeka, u pravom smislu te riječi, na sreću — još uvijek našeg savremenika.

*Prof. dr ing. Branko Borčić
major JNA u rezervi*